

fratres humiliter redemit occisus. Hanc Spiritu sancto mundante lætificat, de quo clamabat dicens: « Si quis » sitit, veniat et bibat¹: » non aquam visibilem commendans quæ datur in baptismatis sacramento, quam et boni et mali habere possunt, quamvis sine illa boni salvi fieri non possint. Quæ quamvis Ecclesiæ sit, tamen etiam foras profluit, cum et apud illos invenitur, qui ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis²: sicut aqua in aliquo ex illis memorabilibus quatuor fluminibus negari non potest quod sit aqua paradisi, quamvis non sit in solo paradiso, quæ etiam extra inde manavit.

XVII. Non ergo hanc aquam, sed aquæ nomine invisibile Dei donum sanctum Spiritum commendabat, dicens: » Si quis sitit, veniat et bibat: » sicut evidenter Evangelista testatur adjungens: « Hoc autem dicebat de Spiritu » quem accepturi erant credentes in eum. Spiritus enim » nondum erat datus, quia Jesus nondum fuerat clarificatus³. » Et utique quantum ad sacramentum attinet lavacri visibilis, antequam esset resurgendo clarificatus, jam baptizaverat plures quam Joannes, sicut ipsum loquitur Evangelium⁴. Unde dicit Discipulis suis: « Joannes » quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu » sancto, quem et accepturi estis non post multos dies hos » usque ad Pentecosten⁵. » Hic sanctus Spiritus veniens in eos, tale signum primitus dedit, ut qui eum acciperent, linguis omnium gentium loquerentur⁶; quia portendebat Ecclesiam per omnes gentes futuram, nec quemquam accepturum Spiritum sanctum, nisi qui ejus unitati copularetur. Hujus fontis largo atque invisibili flumine lætificat Deus civitatem suam, de qua Propheta prædixit: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei⁷. » Ad hunc enim

¹ Joan. vii, 37. — ² 1 Joan. ii, 19. — ³ Joan. vii, 39. — ⁴ Id. iv, 1. — ⁵ Act. 1, 5. — ⁶ Id. ii, 4. — ⁷ Psal. xlv, 5.

fontem nullus extraneus, quia nullus nisi vita æterna dignus accedit. Hic est proprius Ecclesiæ Christi, cui tanto ante prophetatum est: « Fons aquæ tuæ sit tibi » proprius, et nemo alienus communicet tibi¹. » De hac enim Ecclesia et de isto fonte dicitur et in Cantico canticorum: « Hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ » vivæ³. »

XVIII. Hoc vestri de visibilis baptismatis sacramento accipientes, tamen errant, ut res absurdissimas fateri cogantur inviti: quod ad illum scilicet fontem, qui proprius est unicæ columbæ, de quo dictum est: « Nemo alienus » communicet tibi³; » ad hortum conclusum puteumque signatum potuerit accedere Simon magus, quem legimus a Philippo baptizatum⁴: potuerint accedere tot ficti, de quibus gemens loquitur Cyprianus, Sæculo verbis solis et non factis renuntiantes; tot Episcopi avari, de quibus idem ipse testatur, Fundos insidiosis fraudibus rapientes, usuris multiplicantibus fœnus augentes. Ista quippe in baptizatis et baptizantibus visibili baptismo reperiuntur. Ad illum tamen fontem proprium, cui nemo communicat alienus; ad illum fontem signatum, hoc est, ad Spiritus sancti donum, quo charitas Dei diffunditur in cordibus nostris, nullus istorum nisi mutatus accedit, ita omnino mundandus, ut non sit alienus, sed sit cœlestis particeps pacis, sanctæ socius unitatis, plenus individuae charitatis, civis angelicæ civitatis. Ad hanc itaque civitatem quisquis hæresis vel schismatis deposito errore, correctis moribus, pia mente convertitur, si jam sacramenta gestabat, quæ foras etiam ad indignos profluere potuerunt, hæc honorantur in eo, quia et in alienis non videntur aliena; sed jam illo proprio cui nemo communicat alienus, illo signato

¹ Prov. v, 17. — ² Cant. iv, 12. — ³ Prov. v, 17. — ⁴ Act. viii, 13. — ⁵ Epist. seu Serm. de Lapsis.

Spiritus sancti fonte mundatur, a quo apud vos etiam quisquis cæteris moribus laudabilis fuerit, solo schismatis vel hæresis crimine separatur.

XIX. Cum ergo veniunt ad nos vestri, desistentes esse vestri, incipientes esse nostri, accipiunt quod non habebant, ut salubriter habere incipiant, quod tanto perniciosius, quanto indignius habebant. Accipiant enim primitus ipsam Ecclesiam, et in ea pacem, charitatem, unitatem, per fontem ejus proprium atque invisibilem Spiritum sanctum, sine quibus utique nullo dubitante interiissent, quidquid aliud apud vos, quod de Ecclesia foras trahi potuit, habuissent: faciliore autem venia quod nondum habuerunt accipiunt, quam si habuissent, et tamen deseruissent. Et hoc discernitur apud nos, ut aliter recipiantur qui Catholicam reliquerunt, aliter qui ad illam primitus veniunt. Illos enim amplius gravat crimen desertionis: hos autem non a se disruptum, sed cognitum et retentum vinculum relevat unitatis. Unde fieri potest, ut quos seductos rebaptizaverunt, ipsi pro eis poenitentibus Dominum deprecantur, si prius isti conciliati, quam illi reconciliati Ecclesie fuerint. Sicut fieri potest, ut etiam cultores idolorum, si quos forte Christianos ad idola seductos apostatas fecerint; si priores seductores facti fuerint Christiani et magnum aliquod meritum in Ecclesia consecuti, per ipsos illi quos deceperant redeant, per ipsos commendentur et reconcilientur Domino per quos dimiserant Dominum. Quod enim valet ad mundanda sacrilegia gentilium, recte perceptum sacramentum baptismatis; hoc valet ad mundanda sacrilegia schismaticorum et hæreticorum, veraciter apprehensa charitas unitatis. Quamobrem sicut seductores fidelium Christianorum venientes ad Christum seductis redeuntibus præponuntur¹, unde isti et episcopi fieri possunt, illi non

¹ Vide Epist. 245.

possunt: ita mirari non debent decepti ab hæreticis, quando ad Catholicam redeunt, suos deceptores sibi anteponi quando ad Catholicam veniunt. Isti namque excusabilius petunt quæ sibi defuerunt; illi humiliter repetunt quod fuerunt: istos honorabiliter ubi nondum steterant advocamus; illos suspectius unde lapsi fuerant revocamus.

XX. Proinde jam pervides, ut opinor, non frustra me dixisse « Donatarum », vel ut tu mavis, « Donatianorum¹, hæreticorum sacrilegum errorem », si et ab Ecclesia catholica dissentitis, et quæ una atque eadem fatemini sacramenta rescinditis: nec tamen sine venia vel insanabiles estis misericordie Dei; quia discordioso errore deposito, ad catholicam veritatem pacemque conversi, per donum ejus proprium, hoc est, sanctum ejus Spiritum, per quem diffunditur charitas in cordibus nostris, mundari sanarique poteritis: non ut destruantur in vobis Ecclesie sacramenta, quæ aliena perniciose foris habeatis, sed ut ea ipsa intus jam vestra salubriter habeatis.

XXI. Nunc videamus quemadmodum ostendas, recte dixisse Petilianum, vel quemlibet alium, « Conscientia sancte dantis attenditur, quæ abluat accipientis. » Ubi ego dixi: « Quid si lateat dantis conscientia, et fortasse maculosa sit, quomodo poterit accipientis abluere conscientiam? » Tu contra, non quid a te homine acuto, sed quid a vestris dicatur, diu locutus es, quod totum breviter ita dici potest²: « Conscientia dantis attenditur, non secundum ejus sinceritatem, quæ in illa videri non potest, sed secundum famam quæ de illa seu vera seu falsa est: » quia videlicet ejus est hominis, qui etsi sceleratus occultus sit, sufficit accipienti quod bonæ sit existimationis, nondum cognitus, nondum judicatus, nondum ab Ecclesia separatus. Vide,

¹ Vide contra Petilian. lib. 1, cap. 1. — ² Ibid.

obsecro te, in quod præcipitium compulerit homines angustia non inveniendi qua exirent. Ita-ne dantis maculosa conscientia conscientiam potest accipientis abluere, si habeat famam bonam, et tantum ad abluendum poterit quantum bona, si bonam famam fallendo contraxerit? Attendis quid dicatur, et vis jam prætereamus hunc locum, an hoc idem adhuc versabo, ut diligentius cogaris attendere? Petilianus dixit: « Conscientia sancte dantis attenditur, quæ abluat accipientis. » Ego dixi: « Quid si lateat dantis conscientia, et fortasse maculosa sit, quomodo poterit accipientis abluere conscientiam? » Tu, vel potius vestri dixerunt, (nam tu vir talis quando ita dixisses?) « Quamvis habeat conscientiam maculosam; mihi tamen, qui ab eo baptizor, quia latet et nescio, sufficit quod ab eo accipio, cujus innocentem, quia in Ecclesia est, conscientiam puto. Nam ideo, inquis, conscientiam dantis attendo, non ut quod fieri non potest, de latentibus iudicem, sed ut si quid de illo in publica conscientia est, non ignorem. Propter hoc enim ab omnipotente Deo dictum est: « Quæ nota sunt, vobis; quæ occulta, mihi? » « Semper igitur attendo conscientiam dantis, et quia ipsam non video, quid de ea in publico notum est, quaero. Nec ad rem pertinet, si aliud sit in secreta conscientia, aliud in publica fama. Sufficit enim scisse, quia necdum ejus a quo accipio damnata conscientia est. »

XXII. Ecce ipsa verba tua posui, quibus te dicere ostenderem, quod meis verbis breviter aperteque complexus sum, quod ad hoc attendatur abluentis conscientia, ut quæ de illa fama sit cognoscatur. Non ergo ipsa attenditur, homo bone, non ipsa attenditur quæ videri non potest: sed fama attenditur, quæ etiam falsa esse potest, quod ipse confiteris atque concedis. Nam et tu vidisti maculosam

¹ Deut. xxix, 26.

conscientiam non valere ad abluendum. Non ergo conscientia sancte dantis attenditur, quæ abluat accipientis; sed fama qua putatur sancte dare, etiam qui sancte non dat, et putatur abluere qui non abluit. Abluit ergo accipientem mali hominis fama bona, non ipsius dantis polluta conscientia. Cur ego dictum est: « Conscientia sancte dantis attenditur, quæ abluat accipientis: » nisi quia non abluit accipientis, si non est conscientia sancte dantis? Si maculosa et immunda est, quid ergo tunc attenditur? Ipsa, inquis, attenditur, cum fama ejus attenditur; etsi bona est fama, nihil interest ad abluendum accipientem, etiam cum est mala conscientia, sed abluit bona ejus fama. Dic, rogo te, cum mala conscientia est, vera est bona fama ejus an falsa? Procul dubio utique falsa. Proinde cum bona non est, et occulta est dantis conscientia, quomodo libet eam tibi videaris attendere, secundum hanc sententiam, non abluit accipientem; nisi dantis aut fama falsa, aut polluta conscientia. Utrumque insanum est: si te talia delectant, tu elige quid sit insanus. Porro quia veritas non admittit, ut accipientis conscientiam vel falsa fama dantis abluat, vel polluta conscientia: restat ut abs te etiam requiramus, quod et ibi quaesivimus: (quoniam sicut dicit Petilianus vel quilibet alius, consentientibus vobis, cum sancte dantis conscientia est, id est, cum bona et munda conscientia est, abluit accipientis conscientiam,) unde abluatur accipiens, quando latet dantis maculosa conscientia. Puto enim jam non te repetiturum atque dicturum, quod impleat in abluendo vicem conscientiae bonæ fama ejus falsa bona: sufficit quod hoc vestros, non te, dicere asseruisti. Illorum te pudeat, non etiam tui. Restat ergo ut tunc vel Deus vel quisquam sanctus Angelus abluat. Quod si dixeritis, illa horrenda consequetur absurditas, quam in Epistola mea commemoratam, non

dico videre noluisti, quia prorsus non attigisti¹; sed tanto attentius acutiusque vidisti, quanto magis attingere timuisti. Si enim hoc dicitis, quod cum sanctus homo baptizat, sancta ejus conscientia diluit accipientis conscientiam; cum vero conscientia dantis latenter immunda est, tunc Deus Angelusve abluit: cavete ne qui vobis hæc didicentibus credunt, occultos malos optent invenire a quibus baptizentur, ut multo sanctius ab ipso Deo vel Angelo ejus abluantur. Hanc absurditatem vel deridendam vel detestandam cum verbis præcedentibus Petiliani perspiceres consequenter et a me in Epistola mea commemoratam, caute tu quidem quasi nihil horum dixerim, rem tantam silendam putasti; sed confugisti ad nescio quid absurdius, ut cum maculosa conscientia dantis occulta est, et ideo non potest accipientis abluere, tunc falsa fama ejus accipiens abluatur, et in eo veritatem falsitas operetur.

XXIII. Nunc i, et accusa calumniose « dialecticos, » quod « fugienda versutia sermonis efficiant, ut si falsum est, verum sit; si verum est, falsum sit. » Ecce tale aliquid ipse in sacramenta christianæ regenerationis immittis, imo pejus magisque fugiendum. Illi enim non in sua fraude nec in rerum veritate, sed in perplexitate locutionis humanæ quædam verba dicunt tunc videri vera cum falsa sunt, tunc falsa cum vera sunt; quæ cum in disputationem inciderint, animo discerni; etiamsi dissolvi sermone non possunt. Tu vero non verbum quodlibet, nec rem quamlibet, sed ipsam qua in æternam vitam nascimur, mundationem conscientiæ veram fieri posse dicis in homine per famam falsam alienæ conscientiæ. Et ne tibi hoc tribuatur, quia dialecticam didicisti, vestrorum dicis hanc esse sententiam, quibus non ut dialecticus, sed plane ut hæreticus

¹ Vide contra Petilian. lib. 1, cap. 6.

consensisti. Per te igitur aut per vestros hæc est magnifica inventa vel demonstrata doctrina: Cum sancte dantis bona conscientia est, tunc ab ea fit bonus qui baptizatur, tunc arbor bona bonum fructum parit¹: cum vero conscientia dantis mala et occulta est, tunc ejus quæ falsa est bona fama consulitur; ut tunc a fallente accipiat homo baptismum verum, cum de illo crediderit falsum: atque ita ne desit quæ fructum paria hæretici erroris, fit mater falsitas veritatis. Hoc ideo totum tam execrabile, tam mirabiliter perversum et insanum, ne quod Dei est Dei esse dicatur, ut quod a Deo sumitur, hominibus tribuatur; ne qui dixit: « Conscientia sancte dantis attenditur, quæ abluat accipientis » errasse videatur.

XXIV. « Nostri hoc, inquis, de Scripturis probant, quoniam Judas traditor, antequam damnaretur, omnia sicut Apostolus gessit. » Quid hoc ad Petiliani sententiam fixam atque definitam, « Conscientia sancte dantis attenditur, quæ abluat accipientis? » nisi quod et Judas iste nimium contra vos est, cum verbis alienis inconsiderate prolatis patrocinium præbere conamini. Cum enim Judas sicut Apostolus baptizaret, quandoquidem malus erat, quia fur erat, et ea quæ mittebantur in commissos sibi loculos auferebat, non utique conscientia ejus attendebatur, sed Deus et Christus in quem credebatur. Neque enim et ipsius mali hominis falsa bona fama credentes accipientes abluere, nec generabat in homine gratiam divinæ veritatis falsitas humanæ opinionis.

XXV. Et illud testimonium quod de Scripturis posuisti, « Quæ manifesta sunt, vobis; quæ autem occulta sunt, Domino Deo vestro²; » ista verba redarguit atque convincit. Si enim quæ occulta sunt, Domino Deo relinquenda sunt; quomodo conscientia dantis, non solum mala, ve-

¹ Matth. vii, 17. — ² Deut. xxxi, 29.

rum etiam bona, cum occulta est attenditur, ut abluat accipientis? Aut si ipsa cum occulta est non attenditur, quid tunc accipiens jubetis attendat, unde conscientia ejus abluatur? Expergiscimini aliquando, nunc saltem dicite, Attendat Deum. Quid timetis ne humiliemini, si non in homine, sed in Domino gloriemini? Est, inquis, quod timeam: si enim cum latet dantis conscientia, dixerit ut accipiens attendat Deum, et ab illo tunc ejus ablui conscientiam confessus fuero, illa me horrenda consequitur absurditas, sanctius ablui homines cum baptizatores habent occultos malos, quam cum manifestos bonos, si homo abluit quando dantis conscientia bona est et manifesta, Deus autem quando mala et occulta. Dic ergo quod dicimus; quia hoc est verum, hoc sanum, hoc catholicum, quod Christus mundat accipientium conscientias, sive per bonos ministros baptismi sui, sive per malos, quoniam de illo scriptum est: « Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo ¹. »

XXVI. « Tu, inquis, responde quomodo baptizent quos damnavit Ecclesia? » Jam ergo receditur a verbis Petiliani: quoniam illo dicente, « Conscientia sancte dantis attenditur quæ abluat accipientis, » cum quærerem, quis abluat accipientis conscientiam, quando polluta dantis occulta est, non mihi potuit responderi. Tam enim contra veritatem dicitur, quod falsa ejus fama possit abluere, quam si hoc ipsa mala conscientia posse diceretur. Si autem quæris, « quomodo baptizant quos damnavit Ecclesia? » Respondeo sic eos baptizare, quomodo baptizant quos damnavit Deus, antequam de illis quidquam judicaret Ecclesia. Qui enim mente perversa videtur intus esse cum foris sit, ab ipso Christo jam judi-

¹ Ephes. v, 25.

catus est. Ipse quippe ait: « Qui non credit, jam judicatus » est ¹. » Paulus autem apostolus dicit: « Ecclesia subdita » est Christo ². » Non igitur debet Ecclesia se Christo præponere, ut putet baptizare posse ab illo judicatos, a se autem judicatos, baptizare non posse; cum ille semper veraciter judicet, Ecclesiastici autem judices sicut homines plerumque fallantur. Baptizant ergo, quantum attinet ad visibile ministerium, et boni et mali: invisibiliter autem per eos ille baptizat, cujus est et visibile baptisma et invisibilis gratia. Tinguere ergo possunt et boni et mali, abluere autem conscientiam non nisi ille qui semper est bonus. Ac per hoc etiam nesciente Ecclesia propter malam pollutamque conscientiam damnati a Christo, jam in corpore Christi non sunt quod est Ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata. Proinde et ipsi extra Ecclesiam baptizant. Omnia quippe ista monstra absit omnino ut in membris illius columbæ unicæ computentur: absit ut intrare possint limites horti conclusi, cujus ille custos est qui non potest falli. Qui tamen si confitentur et corriguntur, tunc intrant, tunc mundantur, tunc in arboribus horti conclusi, tunc in membris unicæ columbæ numerantur, nec tamen denuo baptizantur. Ita et cum ab hæreticis veniunt cum ipso baptismate, quod et foris habuerunt, sed non et cum ipsa mundatione quam intus accipiunt; ut quod defuit præstetur, quod autem non mutatum est approbetur.

XXVII. « Vestra, inquis, per vestros majores traditionis et thurificationis, et per vos persecutionis crimine damnata conscientia est. » De traditoribus quidem et thurificatoribus qui fuerint, qui hoc nefas admiserint, non Scripturis sanctis, sed famæ hominum credidistis. Quæ si potest esse falsa bona de malis, cur non possit

¹ Joan. iii, 18. — ² Ephes. v, 24.

etiam mala de bonis? De persecutione autem hoc tibi breviter iterumque responderim, quod cum respondissem Petiliano refellere minime valuisti¹. In Scriptura quippe sancta, quæ neminem fallit, area dicta est Ecclesia Dei: Dominumque ipsum cum ventilabro esse venturum et mundaturum aream suam, ut frumenta recondat in horreo, paleam vero comburat igni inextinguibili². Aut ergo recte passi estis persecutionem; aut si modus christianus excessus est, palea nostra fecit, propter quam non fuerat area Dominica deserenda, ne quisquis ante tempus ventilationis ab area paleam refugeret, a frumento separatus palea fieret. Tu autem cum hoc non meum, sed sancte Scripturæ testimonium refellere conareris, nullam persecutionem justam esse posse dixisti: ubi ignoscendum tibi est nescienti Scripturas, unde tibi venire posset in mentem quam justa voce sit dictum, « Detrahentem proximo » suo occulte, hunc persequer³. » Et ab ipso Domino Jesu Christo in excellentissima prophetia, « Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertar » donec deficient⁴. » Et alia multa divina testimonia quæ persequi longum est: si tamen non mihi propter hoc verbum calumniaris, ut quoniam dixi, persequi longum est, persecutorem me divinorum testimoniorum esse crimineris.

XXVIII. Opponis mihi verba Scripturarum, toties demonstrata quam vos nihil adjuvent: « Oleum peccatoris non impinguet caput meum⁶: » cum et apud vos esse saltem occultos peccatores, negare non possis, qui tamen baptizant; nec his verbis excepti sunt. Non enim ait, Oleum manifesti peccatoris: sed absolute, Oleum peccatoris. » Et, « Facti sunt mihi velut aqua mendax non habens

¹ Vide contra Petilian. lib. 1, cap. 18. — ² Matth. III, 12. — ³ Psal. c, 3. — ⁵ Id. xvii, 38. — ⁶ Id. cxi, 5.

» fidem¹. » Ubi miror prudentiam tuam, quomodo tibi non videatur aqua mendax simulatoris occulti, cujus et falsam famam mundandæ alienæ conscientiæ prodesse aliquid credidisti: nisi quia illud non dialecticum, sed plane sophisticum, quod in me frustra quasi in dialectico reprehendisti, subvenire tibi arbitratus es, « Si mentiris, verum dicis. » Quid enim aliud conaris asserere, cum homini tribuens baptismum, quem Dei esse non vis agnoscere, ideo dicis adulterum dare posse verum baptismum, quia se ipsum occultando castum esse mentitur. Itaque tunc verum dicit in baptismo, cum mentitur in flagitio; et non est aqua ejus mendax, quam esse vultis in Ecclesia secundum promissionem tot prophetiarum toto terrarum orbe diffusa: cum aquam mendacem, non baptismum dixerit Jeremias, sed mendaces homines, secundum intellectum qui manifestus est in Apocalypsi, ubi interrogante Joanne quid essent aquæ illæ in visione monstratæ, populos esse responsum est².

XXIX. De illo vero testimonio quod scriptum est, « Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lavatio ejus³? » quam non intellexeris quod ego in illa epistola posui, quantumque me verbis tuis adjuveris paululum attende⁴. Cum enim putasses a me mortuum hoc loco intelligi cultorem idolorum, quasi eos solos exceperim, qui baptizare non possint, elegisti quantum potuisti, repetito illo de oleo testimonio, quod nullum peccatorem baptizare voluerit, qui dixit, « Oleum peccatoris non impinguabit » caput meum⁵, » non excipiendo aliquem peccatorem: unde magis vos urgemini, sicut paulo ante monstravi. Si enim nullus peccator exceptus est, proinde baptizatos ab occultis malis, cum convicti fuerint, denuo baptizate.

¹ Jerem. xv, 18. — ² Apoc. xvii, 15. — ³ Eccli. xxxiv, 30. — ⁴ Vide lib. I contra Petilian. cap. 9. — ⁵ Psal. cxi, 5.

Hic jam conaberis occultum excipere peccatorem, quem sancta Scriptura non exceptit. Totus igitur iste vester intellectus falsus a veritate convincitur, cum et vestrae intentioni similiter repugnare monstratur. Neque enim hoc re vera de baptismo in Psalmo positum est, ac non de assentatoris adulatione; quod superiora verba satis indicant: nam tota sententia ita connectitur, « Emendabit » me justus in misericordia, et arguet me, oleum autem » peccatoris non impinguabit caput meum¹. » Maluit ergo contundi caput suum ab arguente veraciter, quam ungui a blandiente fallaciter, translatis verbis, oleo et unctione lenitudinem significans adulantis.

XXX. Quid autem ego in illa epistola de hoc testimonio senserim, ubi dictum est, « Qui baptizatur a mortuo²; » ipsis ex ea repetitis verbis satis, quantum opinor, ostendam. Cum enim dissererem quid respondere debeat ad ista catholicus Christianus, « Cum audierit, inquam, qui baptizatur a mortuo, non ei prodest lavatio ejus³: respondebit, Vivit Christus, et jam non moritur et mors ei ultra non dominabitur⁴: de quo dictum est: « Ipse est » qui baptizat in Spiritu sancto⁵. » Baptizantur autem a mortuis, qui baptizantur in idololorum templis. Non enim et ipsi a sacerdotibus suis se accipere arbitrantur sanctificationem quam putant, sed a diis suis. Qui quoniam homines fuerunt, et ita mortui sunt, ut neque super terras, neque in requie sanctorum vivant, vere ipsi a mortuis baptizantur. » Huc usque ex Epistola mea verba ipsa transcripsi: in quibus jam perspicias, ut opinor, si nunc saltem diligenter attendis, non me ipsos cultores mortuos appellasse, quamvis alio modo etiam ipsi mortui sint; sed deos falsos quos colunt, quia homines fuerunt,

¹ Psal. cxi, 5. — ² Eccli. xxxiv, 30. — ³ Vide lib. i contra Petilian. cap. 9. — ⁴ Rom. vi, 9. — ⁵ Joan. i, 33.

et sicut homines de corpore exierunt, nec resurrexerunt, nec vitæ ullum meritum quæ post hanc vitam promittitur habuerunt. Ab ipsis ergo diis, qui baptizantur, sicut dixi, vere a mortuis baptizantur, id est, qui in eorum nomine baptizantur; quia et ipsi non in nomine sacerdotum suorum, sed deorum de quibus vana opinantur, se sanctificari putant. Christus autem resurrexit, et vivit: proinde qui ab illo baptizatur, non solum per bonum, verum etiam per malum ministrum perditis moribus mortuum, non a mortuo baptizatur. Ab illo enim baptizatur, qui vivit in æternum, et de quo dictum est in Evangelio, quod etiam ibi commemoravi: « Ipse est qui baptizat in Spiritu sancto. »

XXXI. Hoc tu in Epistola mea, quantum indicant verba tua, non intellexisti: nolo enim dicere, parum intelligens fraudare voluisti. Miror autem quod verba illic mea consequentia non adverteris, aut ab eis dissimulandum putaveris. Paulo post quippe subjeci et dixi, « Nam si hoc loco mortuum intellexero peccatorem baptizatorem, eadem illa consequetur absurditas, ut quisquis etiam a latente impio fuerit baptizatus, tanquam a mortuo baptizatus inaniter lotus sit. Non enim ait, Qui baptizatur a mortuo manifesto: sed absolute dicit, a mortuo. Hæc manifestatio verborum illic meorum, quem de somno vel potius de ipsa morte non excitaret? Et tamen te non excitavit: et insuper quod ego contra Petilianum dixeram, quasi contra me dicens vehementius etiam confirmasti: sicut solent homines, injectam sagittam nesciendo excludere, altius etiam penitusque defigere. Asseruisti enim mortuum non intelligendum nisi peccatorem baptistam, et nullum peccatorem excipiendum: et ideo quod ego dicebam, contra te concluditur, nec occultum excipi posse, ubi nullus excipitur. Rebaptizate igitur eos quos ab occultis peccatoribus baptizatos esse constiterit,